

ÅNGTRYCKET

Julnumret 2019

Information från Ångbåtssällskapet Polstjärnan

S/S Polstjärnan för 90 år sedan

Fotot taget vid Motala Verkstad, före leveransen till Vänerns Seglationsstyrelse
1929

Räddningsinsatsen

Polstjärnan till salu!

Våren 1983 fanns i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning en artikel om att Vänerens Seglationsstyrelse skulle sälja sitt gamla tjänstefartyg Polstjärnan. Fartyget var ett välkänt fartyg och det sista ångfartyget på Vänern.

Åke Sallnäs och Håkan Rutgersson uppmärksammade artikeln och funderade om det skulle gå att bevara fartyget på sitt hemnavatten och samman kallade ett antal intresserade till ett möte. Jag som var intresserad av ånglok och fartyg mm fick veta om mötet. På mötet diskuterades hur vi skulle gå tillväga. Skulle vi bilda en förening? Hur skulle vi skaffa pengar till köpet? Som ett första steg beslutades att några skulle åka till visningen av fartyget och tala med representanter i seglationsstyrelsen.

Som sagt – Åke Sallnäs kontaktade seglationsstyrelsen och framförde våra planer på att ta över fartyget och bevara henne i sina gamla farvatten.

Boris Wall berättar:

Åke, Håkan, Börje samt undertecknad åkte till visningen i Åmål.

S/S Polstjärnan och hennes ersättare Polstjärnan IV låg vid kajen. Vi blev väl mottagna av Ingvar Byström och Henry Hoogla som visade oss runt på fartyget.

Vi blev lovade att vi skulle få ta över fartyget för 200 tkr, eftersom fartyget skulle bevaras som ett kulturminne, och inte byggas om. Hälften skulle betalas vid kontraktsskrivning och resten inom ett år.

Vi hade redan börjat att samla förbindelser om att köpa inteckningar i fartyget och såg med tillförsikt att kunna få in pengar till inköpet. Allt såg ut att ordna sig och jag åkte på en arbetsresa till Österrike.

På plats i Österrike fick jag ett telefonsamtal att Polstjärnan var såld till en person i Stockholm.

Stockholmsresans deltagare

Bakre raden från vänster:

Åke Larsson, maskinchief
Lars Ove Wall, maskinist
Boris Wall, jungman & intendent
Åke Sallnäs, kapten
Håkan Rutgersson, 1:e styrman (Befälhvare)
Jan Malmgren, matros f.d. hamnkapten i Karlstad
Ronald Himeus, maskinist

Främre raden från vänster:

Bodil Jonsson, passagerare
Olle Johanson, passagerare
Marcus Wall, passagerare
Sören Gustafsson, jungman & byssa
Bengt Ledin, 2:e styrman (kapten)

Tyvär hade lokala politiker påverkat seglatiostyrelsen, att avslå vårt bud och sälja till en annan budgivare.

S/S Polstjärnan lämnade Vänern och ångade på Göta kanal till Stockholm för att förtöjas vid Nybrokajen.

Tidigt på våren 1984, kontaktade fartygsmäklare Henry Johansson Åke Sallnäs och meddelade att Polstjärnan åter var till salu. Den tidigare köparen AB Ernst Norrton, hade insett att ett ångfartyg fodrar behörigheter mm, för att kunna seglas och hade beslutat att sälja fartyget. Han angav 500 tkr som ett utgångsbud, vilket Åke, Håkan och jag ansåg vara orimligt. Vi var villiga att betala säljaren vad han själv köpt fartyget för. Eftersom Åke sagt att hans bud 380 tkr stod fast, fick jag uppdraget att fortsätta att förhandla via mäklaren och efter ett tag kunde affären göras upp. Mitt bud på 400 tk samt aktier för 20 tk i aktebolaget som skulle bildas efter köpet av fartyget antogs.

Nu gällde det att skaffa pengar – men hur skulle vi gå tillväga? Vi bildade nu Ångbåtsföreningen Polstjärnan, med endast tre medlemmar. Jag kontaktade Värmlandsbanken om de var villiga att låna ut 400 tkr med fartyget som säkerhet, Svaret blev ett blankt Nej! Inga in-teckningar i fartyg god-togs! Eftersom kommunerna vanligtvis går i god för idrottsföreningar, kontaktad jag Karlstad kommunen och fick åter ett nej! Vad återstod nu? Jag fick höra att Måns Nerman (ordf. för Wermlandsbanken) på Nermans Stämplar, villa prata med mig, för att höra mer om Polstjärnan. Jag kände honom genom att min dåvarande fäst-mö arbetade på firman. Jag bokade ett möte med honom och undrade varför han ville tala med mig. Det visade sig att han hört om planerna om att köpa Polstjärnan, för att köra turisturer på Vänern. Jag berättade om våra planer och han tyckte att det var en bra idé att bevara Vänerns sista ångfartyg. Han frågade om hur stor summa vi behövde för inköpet, och jag nämnde summan. Han tog då telefonen och ringde till Wermlandsbanken och efter avslutat samtal, meddelade han mig att pengarna fanns och jag behövde bara kontakta bankchefen och signera lånet och föra över pengarna.

Eftersom Måns Nerman var Wermlandsbankens styrelseordförande så löste sig frågan om pengarna. Nu gällde det att planera resan, för att hämta Polstjärnan i Stockholm

Resan till Stockholm

Hur ska vi skaffa besättning Åke Sallnäs, Håkan-Rutgersson och Bengt Ledin hade behörighet

att vara kaptener, men ingen erfarenhet av ett ångfartyg. Min bror Lars-Ove hade tidigare varit sjöman i maskin på ångfartyg men var inte behö-rig som "chief". Frågan löse sig genom att Håkan fick kontakt med Åke Larsson, som lovade att möta upp i Stockholm. Två bilar hyrdes hos Avis till ett fördelaktigt pris! Den ena skulle lämnas när vi kom till Stockholm medan den andra fick vi disponera under tiden i Stockholm. På måndags-morgonen den 7 maj, avgick den första bilen Med Håkan, Åke, Bengt Ledin och Ronald Himéus . Den andra bilen gick senare med Lars-Ove, min bror, och hans son Marcus, Sören Gustafsson och mig, efter besök på banken för underskrift av borgen-förbindelsen för lånet, samt överföring av pengarna till mitt check-konto.

Vid Nybrokajen låg Polstjärnan förtöjd men om-döpt till Nordstjärnan. Trots att vi blivit lovade att fartyget skulle vara iordning för trafik, så fann vi att elverket och vattenförsörjningen mm inte fungerade. Vilket betydde att mycket arbete åter-stod innan vi kunde avgå för att starta resan till Karlstad.

Senare på eftermiddagen var jag på Ernst Norr-ton's kontor på Östermalm för att skriva under köpebrevet och skriva ut en check på köpeskil-lingen. Polstjärnan var nu vårt fartyg och vi kunde avsegla på onsdagen via Hammarbyhamnen till Mälaren, för att förtöja Södertälje, på första etap-pen mot Karlstad.

Resan mot nya hemmahamnen Karlstad gick att följa i NWT där Sigward Johansson rapporterade varje dag.

Boris Wall

Åke Sallnäs styr mot Karlstad

Red. anm.

Wermlandsbankens villkor var att Boris Wall stod som personlig ansvarig för lånet. Ett mycket tufft åtag-ande. Framtiden för den lilla förening en var ju inte så säker.

Historik

Tiden i Vänerns Seglationsstyrelses tjänst

Polstjärnan togs i tjänst 1929 och var det tredje fartyg som Vänerns Seglationsstyrelsen haft i sin verksamhet på Vänern. Hon hade sedan dess genomgått en del moderniseringar .

1947 byggdes den tidigare öppna styrplatsen in och bryggan kompletterades med bryggvingar.

1950 monterades ett modernt ekolod från Zeiss Svenska AB i Stockholm. Kostnaden var 12 750 kr.

1951 ändrades elsystemet om från 24 Volt till 110 Volt likström.

1956 installerades radiotelefon ombord.

1959 installerades radar ombord.

1960 genomfördes en totalombyggnad av fartyget som innebar att hon förlängdes på Karlstads Varv, med 2,9 m, för att skapa bättre utrymmen för besättningen. Byssan förlängdes med en

manskapsmäss. Varmt och kallt vatten installerades i samtliga hytter och duschrum. All träinredning under däck byttes till masonitklädd panel. En modern "lysmaskin" installerades i maskinrummet och den gamla kättingstyrningen byttes ut mot en hydragisk styrmaskin .

1966 utbyttes koleldningen mot en automatisk oljeeldning och 220/380 V växelström installerades.

1983 såldes Polstjärnan till Ernst Norrton i Stockholm och blev liggande vid Nybrokajen. Namnet ändrades till Nordstjärnan.

1984 köptes fartyget av Ångbåtsaktiebolaget Polstjärnan och fick Karlstad som ny hemmahamn. Namnet ändrades till Polstjärnan av Väner.

Boris Wall

Besättning under tiden hos Vänerns Seglationsstyrelse

Lotskapten/Befälhavare :

1929-1936	Torkel Larsson
1936-1943	Bertil Lind
1944- 1974	Sten Olof Fagerlund
1974-1983	Lasse Elén

Vik. Befälhavare

1929 – 1936	?
1936-1943	Gustav Johansson
1944-1971	Erik Löfving
1971-1982	Åke Heimer
1983-1984	Lennart Lurén

Maskinister

1929-1958	Simon Nilsson
1958-1983	Henry Hoogla

Kocka7stewart

1929-1943	Okänd
1943-1958	Linda Lundberg
1953	Karin Andersson vikarie

1958 aug – 1976 aug	Folke Östman
1976 – 1983	Lennart Lurén

Däcksman

Ragnar Larsson

Eiron Blomberg

Återblick

till de 7 första årens undehåll och ombyggnader,
med Ångbåtsaktiebolaget Polstjärnan som ägare

Torrättning vartannat år var reglerat av Sjöfartsverket, då utfördes blästring/målning av botten, propeller, roder mm. Alla nedan nämnda uppgifter utfördes till största delen av ideellt arbetande medlemmar. Om du som läser detta kommer ihåg ytterligare arbeten som gjordes under dessa år eller om något som beskrivs här inte stämmer i innehåll eller året det utfördes så får du gärna höra av dig så kan vi tillsammans rätta till det.

1984

Polstjärnan anländer till Karlstad, 2 st avdragna pinnbult till högtryckscylinderns topplock borrades ur. Nya tillverkades och monterades. 25 passagerarturer.

1985

Torrättning på varv i Hästviken. Gjutning och byte av vevstaklager till huvudmaskin. Byte av byssans el-spis till Husqvarna vedspis. 40 passagerarturer.

1986

Dieselmotor och generator för 380/220 volt strömförsörjning flyttad från maskinrum till nytt generatorrum i lastrummet. Reparation av sönderfrusen rörledning till aktra barlasttanken. Bearbetning och metallsprutning för att få rätt diameter och ny slityta på högtryckscylinderns slidstång. 75 Passagerarturer

1987

Torrättning på varv i Hästviken. Reparation av sprucken lagring till högtrycks- cylinderns slidstång. Byte av pannans bottenblåsningsventil och avstängningsventiler till vattenståndsarmatur. Renovering av Huvudmaskinens luftpump. Bearbetning och metallsprutning för att få rätt diameter och ny slityta på högtryckscylinderns kolstång. 63 Passagerarturer.

1988

Rengöring av smutsvattentank. Skärning av öppningar i skott mellan den och barlasttank. Efter detta har vi en stor barlasttank i förskeppet. Mjukglödning av vissa tryckbärande kopparrör. Renovering av toalettutrymme i akterinredningen. Fördäckets trädäck bytes mot plåt. Demontering av last/ankarspel för renovering. 75 Passagerarturer.

1989

Påbörjat ombyggnad av förinredning till liknande originalinredning. Skrotning av brännolja-tankarna inbyggda i kolboxarna. Demontering av oljebrännarutrustning. Bogsering från Karlstad till Hästviken, torrättning. Blästring och målning av insidan i kolboxarna. Bogsering från Hästviken till Karlstad. Plåtarbeten på fördäck blir färdigt. Ingen seglation.

1990

Montering och målning av nytt innertak av aluminiumplåt i förinredning. Snickeriarbeten med nya skott och dörrar i förinredning. Tillverkning och installering i lastrummet av 2 stycken rostfria septitankar för toalettavlopp. Rödrugning av rostfria avloppsrör från förliga och aktra toaletterna till septitankarna. Inbyggnad av toa, dusch och tvättrum i lastrummet. Ombyggnad/uppdatering av 380/220 volt trefassystem. Demontering av reservgenerator/dieselmotor i förliga däckshuset. Utrymmet görs om till batterirum med laddningsstationer för det nya 24 volt likströmsystemet som installerats för att försörja all belysning och navigationsutrustning. Montering av renoverat last/ankarspel. Montering av eldstadsinredning för koleldning. Renovering av toalett i förliga däckshuset. Ingen seglation.

Leif Hassel

PS

Hoppas kunna återkomma med fortsättningen om allt som gjorts fram till dags dato, i nästa utgåva av vår tidning.

DS

Sommarens turer med Polstärnan. Ett axplock

Säkerhetstur för påmönstrad besättning. Kapten Dennis Kingsvik instruerar på övre däck och vid kajen före avgång

Husbussens Vänners hyrtur startade med två timmar på kajen för visning av vår verksamhet. Det blev uppstart av Tingvallas maskin och grillning med grillmästare Horst Kleinert.

Allmäntur där en av våra revisorer, Jan Fridholm och hans bror med hustru, sågs bland de många passagerarna.

På väg i till Inre Hamn

Allmäntur med många passagerare, bl. a. ett tyskt sällskap.

Maskinchef Leif Hassel samspråkar med inspektörer från KIWA Inspekta, som hyrde Polstjärnan för en tur med anställda på Karstadskontoret.

Seglation med kultur- och fritidsnämnden i Karlstad
Ordföranden Johanna Larsson styr med säker hand.

Ett bra år

Verksamheten i sammandrag

Efter en intensiv verksamhet under vinter och vår startade vi årets seglation 30 maj med den obligatoriska säkerhets-turen. Den mönstrade besättningen övar alla moment för sjöräddning, brandbekämpning och HLR ombord. Turen föregicks av 2 utbildningar för vår hjärtstartare som under seglationen är stationerad på Polstjärnan och övrig tid på Lambergskajen. Mellan juni och augusti har vi kört 16 styr-, allmän- och sponsorturer med Polstjärnan.

Vi har haft en bra mix på våra turer, med flera företag, flera pensionärsföreningar, Sjöfarts Gillet och Flottans Män i kom-

bination.

Ett evenemang hölls i Inre Hamn vid kajen med Polstjärnan som scen för en jazzkoncert med Senior Swing Seven. Detta var välbesökt evenemang trots ösregn.

År 2019 var ett firandets år.

Bogseraren Tingvalla firade 100 år sedan sjösättning 26 april 1919, vilket började med en tur från Lambergskajen till Yttre Hamn där hon förtöjdes för visning till allmänheten och pressbesök med ett påföljande fint reportage i Karlstادتidningen.

Polstjärnan har mellan sommarens turer legat vid vår ordi-

narie kaj i Inre Hamn på Kommunens önskan vilket gjorde vår verksamhet synligare och tillgängligheten lättare.

Polstjärnans 90 års jubileum firade vi genom att avsluta säsongen med återresan till vinterkajen i Lambergskanalen och med en efterföljande sammankomst för besättningen, styrelsen och de aktiva medlemmarna som jobbar hela året runt i vår verksamhet.

Under höst och vinter fram till årets slut fortsätter renoverings- underhålls- och vinterkonserveringsarbeten på våra fartyg.

Julhälsning

År 2019 kan summeras som ett framgångsrikt år gällande utförda arbeten, turer och evenemang och jag vill som ordförande säga ett stort och hjärtligt tack till alla aktiva, besättnigen, styrelsen och alla betalande stödmedlemmar för ett gott samarbete. Vår förening vill framförallt tacka alla våra sponsorer och alla som på olika sätt och med olika medel stöttat vår verksamhet. Tack vare all denna hjälp kan våra fartyg fortsätta flyta även i framtiden.

Vi ser framåt mot ett bra år 2020 tillsammans med Er Alla

GOD JUL OCH GOTT NYTT ÅR 2020

Bo Wadman Larson. Ordförande

Ångbåtssällskapet Polstjärnan

Våghusgatana 6

651 21 Karlstad

Tfn; 070 233 63 88

E-post: info polstjarnan.nu

Hemsida: www.polstjarnan.nu

Plusgiro 77 11 74-0

Bankgiro 5306-4457

Swishnummer 123 535 0947

Medlemsavgift 250 :-/år

ÅNGTRYCKET

Ansvarig utgivare:
Bo Wadman Larson

Redaktör:
Bertil Haag